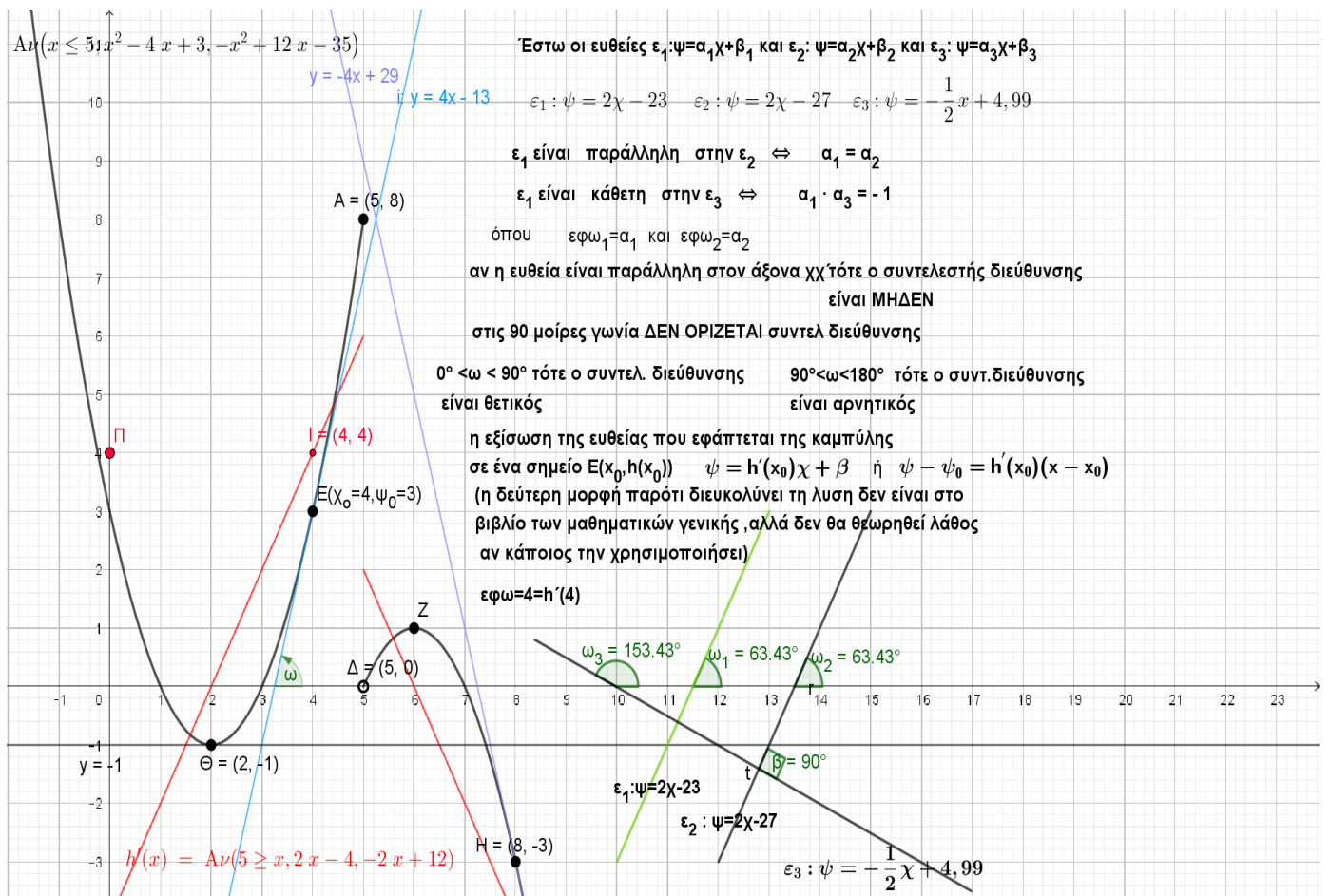

ΕΞΙΣΩΣΗ ΕΦΑΠΤΟΜΕΝΗΣ

Εφαπτόμενες γραφήματος συνάρτησης

Στα παραπάνω έχουμε το γράφημα της συνάρτησης $h(x) = \begin{cases} x^2 - 4x + 3 \rightarrow & \text{αν } x \leq 5 \\ -x^2 + 12x - 35 & \text{αν } x > 5 \end{cases}$ και με μπλέ χρώμα

τις εφαπτόμενες στα σημεία $E(4,3)$ με εξίσωση $\psi = 4x - 13$ και στο $H(8,-3)$ με εξίσωση $\psi = -4x + 29$ ενώ με κόκκινο χρώμα είναι το γράφημα της παραγώγου με εξίσωση $\psi = 2x - 4$ στο διάστημα $(-\infty, 5]$ και $\psi = -2x + 12$ στο διάστημα $(5, +\infty)$

Από το γράφημα επιβεβαιώνουμε ότι στο $x_0 = 4$ η τιμή της παραγώγου σε αυτό είναι: $h'(4) = 2 \cdot 4 - 4 = 4$ και στο $x_0 = 8$ η τιμή της παραγώγου σε αυτό είναι: $h'(8) = -2 \cdot 8 + 12 = -4$ Επίσης στο σημείο $\Theta(2, -1)$ η εφαπτόμενη έχει συντελεστή διεύθυνσης ίσο με μηδέν αφού είναι παράλληλη στον άξονα x δεδομένου ότι στο σημείο Θ η συνάρτηση παρουσιάζει τοπικό ελάχιστο. Η εξίσωση της εφαπτόμενης είναι $\psi = 0x - 1$ ή $\psi = -1$

Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι: το σημείο $E(4,3)$ είναι κοινό σημείο του γραφήματος της συνάρτησης και της εφαπτόμενης και συνεπώς επαληθεύει τις εξισώσεις και των δύο. $4^2 - 4 \cdot 4 + 3 = 3 \Leftrightarrow 16 - 16 + 3 = 3 \Leftrightarrow 3 = 3$ αληθής και $4 \cdot 4 - 13 = 3 \Leftrightarrow 16 - 13 = 3 \Leftrightarrow 3 = 3$ αληθής

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η τιμή της εφω είναι η τιμή του συντελεστή διεύθυνσης της εξίσωσης της ευθείας που εφάπτεται στο γράφημα της συνάρτησης f στο σημείο $A(x_0, \psi_0)$ που δίνεται και ότι $\alpha = \varepsilon\varphi\omega = f'(x_0)$ και συνεπώς πρέπει να θυμόμαστε (δεν δίνονται στις εξετάσεις) τι τιμή έχουν οι εφαπτόμενες των παρακάτω γωνιών.

1° τεταρτημόριο	2° τεταρτημόριο
$\epsilon\varphi 0^0 = 0$	$\epsilon\varphi 120^0 = -\sqrt{3}$ ή $\epsilon\varphi \frac{2\pi}{3} = -\sqrt{3}$
$\epsilon\varphi 30^0 = \frac{\sqrt{3}}{3}$ ή $\epsilon\varphi \frac{\pi}{6} = \frac{\sqrt{3}}{3}$	$\epsilon\varphi 135^0 = -1$ ή $\epsilon\varphi \frac{3\pi}{4} = -1$
$\epsilon\varphi 45^0 = 1$ ή $\epsilon\varphi \frac{\pi}{4} = 1$	$\epsilon\varphi 150^0 = -\frac{\sqrt{3}}{3}$ ή $\epsilon\varphi \frac{5\pi}{6} = -\frac{\sqrt{3}}{3}$
$\epsilon\varphi 60^0 = \sqrt{3}$ ή $\epsilon\varphi \frac{\pi}{3} = \sqrt{3}$	$\epsilon\varphi 180^0 = 0$
$\epsilon\varphi 90^0$ ή $\epsilon\varphi \frac{\pi}{2}$ ΔΕΝ ΟΡΙΖΕΤΑΙ	$\frac{\alpha}{\pi} = \frac{\mu^0}{180^0}$ (α =ακτίνια , μ =μοίρες) Μετατροπή μοιρών σε ακτίνια και αντίστροφα

ΕΦΑΠΤΟΜΕΝΗ ΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗΣ ΣΥΝΑΡΤΗΣΗΣ

Γνωρίζουμε ότι η εξίσωση μιας ευθείας ϵ είναι $\psi = \alpha\chi + \beta$

Αν μια συνάρτηση f είναι παραγωγίσιμη στο χ_0 τότε το γράφημά της C_f ,δέχεται εφαπτόμενη στο σημείο $M(\chi_0, f(\chi_0))$,τότε η ευθεία που εφάπτεται στο $M(\chi_0, f(\chi_0))$ έχει εξίσωση : $\epsilon: \psi = f'(\chi_0)\chi + \beta$ **διότι** γνωρίζουμε επιπλέον ότι, αν ω είναι η γωνία που **σχηματίζει η ϵ με τον άξονα $\chi\chi'$** , ο **συντελεστής του χ ,που λέγεται συντελεστής διεύθυνσης ή κλίση** της ευθείας ,είναι: $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0)$

Παρά το ότι δεν το έχετε διδαχθεί, αφού η ευθεία ϵ διέρχεται από το σημείο $M(\chi_0, f(\chi_0))$ μπορείτε να χρησιμοποιήσετε και την μορφή: $\psi - f(\chi_0) = f'(\chi_0)(\chi - \chi_0)$

Αν η συνάρτηση **δεν είναι παραγωγίσιμη στο χ_0** τότε **δεν ορίζεται** εφαπτόμενη .(οι εφαπτόμενες με εξίσωση $\chi = \chi_0$ είναι εκτός ύλης.)

Παρατηρήσεις

- Η κλίση της ευθείας ϵ : $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0)$ λέγεται και **κλίση της γραφικής παράστασης (C_f) της f**
- **Αν ω είναι η γωνία που σχηματίζει η ευθεία ϵ με τον άξονα $\chi\chi'$ τότε:**
  - i) $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0) > 0 \Leftrightarrow \omega$ οξεία
  - ii) $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0) < 0 \Leftrightarrow \omega$ αμβλεία
  - iii) $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0) = 0 \Leftrightarrow \omega = 0 \Leftrightarrow \epsilon // \chi\chi'$ (ϵ είναι παράλληλη στον $\chi\chi'$)
- Επειδή η εφαπτόμενη δεν ορίζεται όπως στην Γεωμετρία , η εφαπτόμενη ευθεία και η C_f μπορεί να έχουν ένα κοινό σημείο ,πολλά κοινά σημεία ή άπειρα κοινά σημεία.
- Για τις ασκήσεις με βάση την δοθείσα έκφραση θα βλέπουμε ποιο από τα τρία στοιχεία της ισότητας $\alpha = \epsilon\varphi\omega = f'(\chi_0)$ δίνεται κάθε φορά .
- Αν η έκφραση είναι $\langle\langle$ η κλίση της ευθείας στο σημείο επαφής είναι 1 $\rangle\rangle$ τότε γνωρίζουμε ότι: $f'(\chi_0)=1$ και $\epsilon\varphi\omega = 1$ άρα $\omega = 45^0$
- Αν η έκφραση είναι $\langle\langle$ Η εφαπτόμενη ευθεία σχηματίζει με τον άξονα $\chi\chi'$ γωνία $\omega = 60^0 \rangle\rangle$ τότε γνωρίζουμε ότι: $\alpha = \epsilon\varphi\omega = \epsilon\varphi 60^0 = \sqrt{3} = f'(\chi_0)$
- Αν η έκφραση είναι $\langle\langle$ Η εφαπτόμενη ευθεία είναι παράλληλη στον άξονα $\chi\chi'$ $\rangle\rangle$ τότε γνωρίζουμε ότι: $\alpha = \epsilon\varphi\omega = \epsilon\varphi 0^0 = 0 = f'(\chi_0)$
- Αν η έκφραση είναι $\langle\langle$ Η εφαπτόμενη ευθεία είναι παράλληλη στην ευθεία με εξίσωση

$\psi = -\chi + 4 \gg$ ή $\ll$ παράλληλη στη διχοτόμο της $2^{\text{ης}}, 4^{\text{ης}}$ γωνίας των αξόνων (αυτή έχει εξίσωση $\psi = -\chi \gg$ τότε γνωρίζουμε ότι: **οι παράλληλες ευθείες έχουν τον ίδιο συντελεστή διεύθυνσης** άρα $\alpha = \epsilon\phi\omega = -1 = f'(x_0)$ **οπότε $\omega = 135^\circ$**

- Αν η έκφραση είναι $\ll$ Η εφαπτόμενη ευθεία είναι κάθετη στην ευθεία με εξίσωση $\psi = -2\chi + 4 \gg$ τότε γνωρίζουμε ότι: **το γινόμενο των συντελεστών διεύθυνσης των κάθετων ευθειών ισούται με μείον ένα**. Άρα $f'(x_0) \cdot (-2) = -1 \Leftrightarrow \frac{1}{2} = f'(x_0)$
- Αν η έκφραση είναι $\ll$ Ο ρυθμός μεταβολής της συνάρτησης στο σημείο επαφής είναι ίσος με ένα $\gg$ σημαίνει $f'(x_0) = 1$ **άρα $\epsilon\phi\omega = 1$ άρα $\omega = 45^\circ$** Το ίδιο αποτέλεσμα δίνει η έκφραση $\ll$ η εφαπτόμενη είναι παράλληλη στη διχοτόμο της $1^{\text{ης}}, 3^{\text{ης}}$ γωνίας των αξόνων $\gg$ ή η έκφραση $\ll$ η εφαπτόμενη σχηματίζει με τον οριζόντιο άξονα γωνία $45^\circ \gg$

➤ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ

- **1. Όταν γνωρίζουμε το σημείο επαφής**

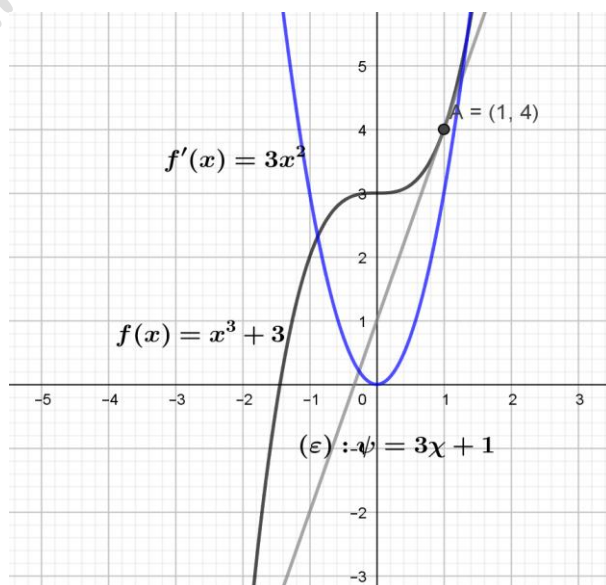
Όταν δίνεται το σημείο επαφής $M(x_0, f(x_0))$ και μας ζητούν να βρούμε την εξίσωση της ευθείας που εφάπτεται σε αυτό, υπολογίζουμε το $f'(x_0)$, βρίσκουμε την πρώτη παράγωγο $f'(x)$ στη συνέχεια την κλίση $f'(x_0)$. Παίρνουμε την εξίσωση $\psi = f'(x_0)\chi + \beta$ και επειδή το σημείο $M(x_0, f(x_0))$ είναι κοινό σημείο της εφαπτόμενης ευθείας και της C_f επαληθεύει την εξίσωση της ευθείας, που σημαίνει, **βάζω τις συντεταγμένες του M στη θέση των χ και ψ και υπολογίζω τον μόνο άγνωστο, το β** . (εφαρμογή 2ii σελ 25-26, άσκηση 5 σελ. 27 ασκ. 19 σελ 37 του βιβλίου Μαθηματικά και στοιχεία στατιστικής)

Παράδειγμα 1: Δίνεται η συνάρτηση f με τύπο $f(x) = x^3 + 3$. Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτόμενης της γραφικής παράστασης της f (της C_f) στο σημείο $A(1, f(1))$.

ΛΥΣΗ

Το σημείο επαφής είναι το $A(1, 1^3+3) = A(1, 4)$. Η πρώτη παράγωγος είναι $f'(x) = (x^3 + 3)' = (x^3)' + 3' = 3x^2$ άρα η κλίση της ευθείας που εφάπτεται στο σημείο $A(1, 4)$ είναι ο παράγωγος αριθμός στο 1 δηλαδή το $f'(1) = 3 \cdot 1^2 = 3$. Έστω (ϵ) η ευθεία που εφάπτεται στο $A(1, 4)$. Αυτή θα έχει εξίσωση $\psi = \alpha\chi + \beta$ και με $\alpha = f'(1) = 3$ άρα $\psi = f'(1)\chi + \beta \Leftrightarrow \psi = 3\chi + \beta$ Επειδή το σημείο $A(1, 4)$ είναι κοινό σημείο της C_f και της εφαπτόμενης, επαληθεύει την $\psi = 3\chi + \beta$ άρα $4 = 3 \cdot 1 + \beta \Leftrightarrow \beta = 1$ και η εξίσωση είναι

$$\psi = 3\chi + 1$$

Αν χρησιμοποιήσουμε τον τύπο $\psi - \psi_0 = f'(1)(\chi - \chi_0)$ με $(\chi_0, \psi_0) = (1, 4)$ παίρνουμε: $\psi - 4 = 3(\chi - 1) \Leftrightarrow \psi - 4 = 3\chi - 3 \Leftrightarrow \psi = 3\chi + 4 - 3 \Leftrightarrow \psi = 3\chi + 1$

{σχόλιο: Ένα σημείο της συνάρτησης $\psi = f(x) = x^3 + 3$ μπορεί να παρασταθεί με

$(\chi, \psi) = (\chi, f(\chi)) = (\chi, \chi^3 + 3)$ Η τρίτη έκφραση είναι απαραίτητη για να απαντήσετε στην ερώτηση 2 στη σελίδα 50 του βιβλίου από τις ερωτήσεις κατανόησης και γενικά όταν θέλουμε να εκφράσουμε τις συντεταγμένες με μια μεταβλητή.}

- **2) Όταν άμεσα ή έμμεσα γνωρίζουμε την κλίση της εφαπτόμενης στην C_f ευθείας ε σε ένα σημείο επαφής**

Ονομάζουμε $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο επαφής και το υπολογίζουμε χρησιμοποιώντας τα δεδομένα στοιχεία για την κλίση της ευθείας. Οι περιπτώσεις, αναφέρθηκαν και ποιο πάνω.

A) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ έχει συντελεστή διεύθυνσης (ή κλίση) $\alpha = f'(x_0)$. Υπολογίζουμε από την εξίσωση που προκύπτει το x_0 , άρα το σημείο $M(x_0, f(x_0))$ και στη συνέχεια την εξίσωση της ευθείας, όπως στο παράδειγμα 1. Αυτή η διαδικασία ισχύει σε όλες τις παρακάτω περιπτώσεις.

B) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ είναι παράλληλη στην ευθεία με εξίσωση π.χ. $\psi = 3x + \beta$. Τότε ισχύει $f'(x_0) = 3$

Γ) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ είναι κάθετη στην ευθεία με εξίσωση π.χ. $\psi = 3x + \beta$. Τότε ισχύει $f'(x_0) \cdot 3 = -1$

(σημείωση : ο 3 έχει αντίστροφο το $\frac{1}{3}$. Ο $-\frac{1}{3}$ είναι ο αντίθετος του αντίστροφου του 3 γιαυτό και ο 3 και ο $-\frac{1}{3}$ λέμε ότι είναι **αντιθετοαντίστροφοι** $3 \cdot (-\frac{1}{3}) = -1$. έτσι για ενημέρωση αν το δείτε κάπου γραμμένο.)

Δ) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ είναι παράλληλη στον άξονα xx' που έχει εξίσωση $\psi = 0$ ή τυπικά $\psi = 0x + 0$. Τότε ισχύει $f'(x_0) = 0$

Ε) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ είναι παράλληλη στην διχοτόμο 1^{ης}, 3^{ης} γωνίας των αξόνων με εξίσωση $\psi = x$ (ή σχηματίζει γωνία 45° με τον άξονα xx'). Τότε ισχύει $f'(x_0) = 1$

ΣΤ) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ είναι παράλληλη στην διχοτόμο 2^{ης}, 4^{ης} γωνίας των αξόνων με εξίσωση $\psi = -x$ (ή σχηματίζει γωνία 135° με τον άξονα xx'). Τότε ισχύει $f'(x_0) = -1$

Ζ) Η εφαπτόμενη στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ με εξίσωση $\psi = f'(x_0)x + \beta$ σχηματίζει γωνία ω με τον άξονα xx' ($\omega \neq 90^\circ$) Βρίσκουμε την τιμή της $\varepsilon\phi\omega$ και ισχύει $\varepsilon\phi\omega = f'(x_0)$ (να θυμηθούμε λίγο τριγωνομετρία: $\varepsilon\phi(\pi - \omega) = -\varepsilon\phi\omega$ δηλαδή $\varepsilon\phi(150^\circ) = \varepsilon\phi(180^\circ - 30^\circ) = -\varepsilon\phi 30^\circ = -\frac{\sqrt{3}}{3}$ δηλαδή οι παραπληρωματικές γωνίες, αυτές που έχουν άθροισμα 180° ή π ακτίνια, έχουν αντίθετες εφαπτόμενες. Αυτό μπορεί να βοηθήσει να θυμόμαστε ποιο εύκολα τον παραπάνω πίνακα.)

Αφού υπολογίσουμε τις συντεταγμένες του σημείου $M(x_0, f(x_0))$ συνεχίζουμε όπως το παράδειγμα 1

Παράδειγμα 2 Δίνεται η συνάρτηση f με τύπο $f(x) = x^2 - 4x$, $x \in \mathbb{R}$ Να βρείτε την εξίσωση της ευθείας που εφάπτεται στην C_f (γραφική παράσταση της f) στο σημείο $M(x_0, f(x_0))$ και

i) Έχει συντελεστή διεύθυνσης $\alpha = 2$

ii) Είναι παράλληλη στην ευθεία με εξίσωση $\psi=6x-5$

iii) Είναι κάθετη στην ευθεία με εξίσωση $\psi=\frac{1}{2}x+3$

iv) Είναι παράλληλη στον άξονα xx'

ΛΥΣΗ

i) Έστω $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο της C_f στο οποίο εφάπτεται η ευθεία με εξίσωση $\psi=ax+\beta$ με $a=f'(x_0)$ άρα $\psi=f'(x_0)x+\beta$. Η $f'(x) = (x^2 - 4x)' = (x^2)' - (4x)' = 2x - 4$ Επειδή $f'(x_0)=2 \Leftrightarrow 2x_0 - 4 = 2 \Leftrightarrow 2x_0 = 4 + 2 \Leftrightarrow 2x_0 = 6 \Leftrightarrow x_0 = 3$ Οπότε $f'(3)=2$ άρα η εξίσωση γίνεται $\psi=2x+\beta$ και το σημείο είναι: $M(3, f(3))=M(3, 3^2-4\cdot 3)=M(3, -3)$ Ως κοινό σημείο επαληθεύει την εξίσωση της ευθείας άρα $-3=2\cdot 3+\beta \Leftrightarrow -3-6=\beta \Leftrightarrow \beta=-9$ και η εξίσωση είναι $\psi=2x-9$ { με χρήση του τύπου $\psi - \psi_0 = f'(x_0)(x-x_0)$ }
άρα με $f'(3)=2$ και $M(3, -3)$ παίρνουμε: $\psi - (-3) = 2(x-3) \Leftrightarrow \psi + 3 = 2x - 6 \Leftrightarrow \psi = 2x - 6 - 3 \Leftrightarrow \psi = 2x - 9$ }

ii) Έστω $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο της C_f στο οποίο εφάπτεται η ευθεία με εξίσωση $\psi=ax+\beta$ με $a=f'(x_0)$ άρα $\psi=f'(x_0)x+\beta$ και επειδή είναι παράλληλη στην ευθεία με εξίσωση $\psi=6x-5$ άρα έχουν τον ίδιο συντελεστή διεύθυνσης οπότε $f'(x_0)=6 \Leftrightarrow 2x_0 - 4 = 6 \Leftrightarrow 2x_0 = 6 + 4 \Leftrightarrow 2x_0 = 10 \Leftrightarrow x_0 = 5$ οπότε $f'(5)=6$ και το σημείο είναι $M(5, f(5))=M(5, 5^2-4\cdot 5)=M(5, 5)$ και η εξίσωση γίνεται $\psi=6x+\beta$ Ως κοινό σημείο το M επαληθεύει την εξίσωση της ευθείας άρα $5=6\cdot 5+\beta \Leftrightarrow 5-30=\beta \Leftrightarrow \beta=-25$ και η εξίσωση είναι $\psi=6x-25$

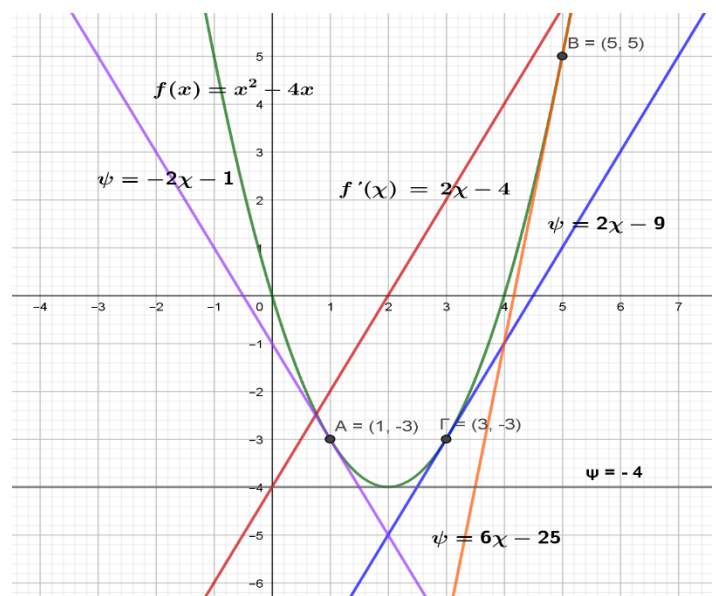
iii) Έστω $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο της C_f στο οποίο εφάπτεται η ευθεία με εξίσωση $\psi=ax+\beta$ με $a=f'(x_0)$ άρα $\psi=f'(x_0)x+\beta$ και επειδή είναι κάθετη στην ευθεία με εξίσωση $\psi=\frac{1}{2}x+3$ ισχύει :

$f'(x_0) \cdot \frac{1}{2} = -1 \Leftrightarrow (2x_0 - 4) \cdot \frac{1}{2} = -1 \Leftrightarrow x_0 - 2 = -1 \Leftrightarrow x_0 = 2 - 1 = 1$ οπότε $f'(1)=-2$ Η εξίσωση γίνεται $\psi=-2x+\beta$ και το σημείο είναι $M(1, f(1))=M(1, 1^2-4\cdot 1)=M(1, -3)$ Ως κοινό σημείο επαληθεύει την εξίσωση της ευθείας άρα $-3=-2\cdot 1+\beta \Leftrightarrow -3+2=\beta \Leftrightarrow \beta=-1$ και η εξίσωση είναι $\psi=-2x-1$

iv) Έστω $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο της C_f στο οποίο εφάπτεται η ευθεία με εξίσωση $\psi=ax+\beta$ με $a=f'(x_0)$ άρα $\psi=f'(x_0)x+\beta$ και

επειδή είναι παράλληλη στον άξονα xx' ο συντελεστής διεύθυνσης είναι ίσος με μηδέν άρα $f'(x_0)=0 \Leftrightarrow 2x_0 - 4 = 0 \Leftrightarrow 2x_0 =$

$4 \Leftrightarrow x_0 = 2$ και η εξίσωση γίνεται $\psi=0x+\beta$ και το σημείο είναι $M(2, f(2))=M(2, 2^2-4\cdot 2)=M(2, -4)$ οπότε η εξίσωση είναι $-4 = 0\cdot 2+\beta$ άρα $\beta = -4$ και $\psi = -4$

ΑΣΚΗΣΕΙΣ (λυμένες ,μισολυμένες)

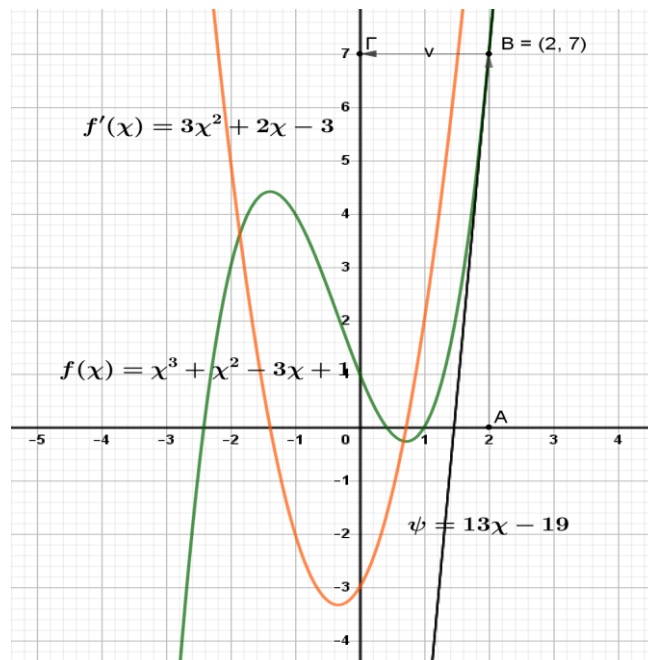
1.

Έστω $f(x) = x^3 + x^2 - 3x + 1$. Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτόμενης της C_f στο σημείο της $A(2, f(2))$. (Απάντηση: $\psi = 13x - 19$)

ΛΥΣΗ

Το σημείο επαφής είναι το $A(2, 2^3 + 2^2 -$

$3 \cdot 2 + 1) = A(2, 7)$. Η πρώτη παράγωγος είναι $f'(x) = (x^3 + x^2 - 3x + 1)' = (x^3)' + (x^2)' - (3x)' + 1' = 3x^2 + 2x - 3$ άρα η κλίση της ευθείας που εφάπτεται στο σημείο $A(2, 7)$ είναι ο παράγωγος αριθμός στο 2 δηλαδή το $f'(2) = 3 \cdot 2^2 + 2 \cdot 2 - 3 = 13$. Έστω (ϵ) η ευθεία που εφάπτεται στο $A(2, 7)$. Αυτή θα έχει εξίσωση $\psi = \alpha x + \beta$ και με $\alpha = f'(2) = 13$ άρα $\psi = f'(2)x + \beta \Leftrightarrow \psi = 13x + \beta$. Επειδή το σημείο $A(2, 7)$ είναι κοινό σημείο της C_f και της εφαπτόμενης, επαληθεύει την $\psi = 13x + \beta$ άρα $7 = 13 \cdot 2 + \beta \Leftrightarrow \beta = -26 + 7 = -19$ και η εξίσωση είναι $\psi = 13x - 19$

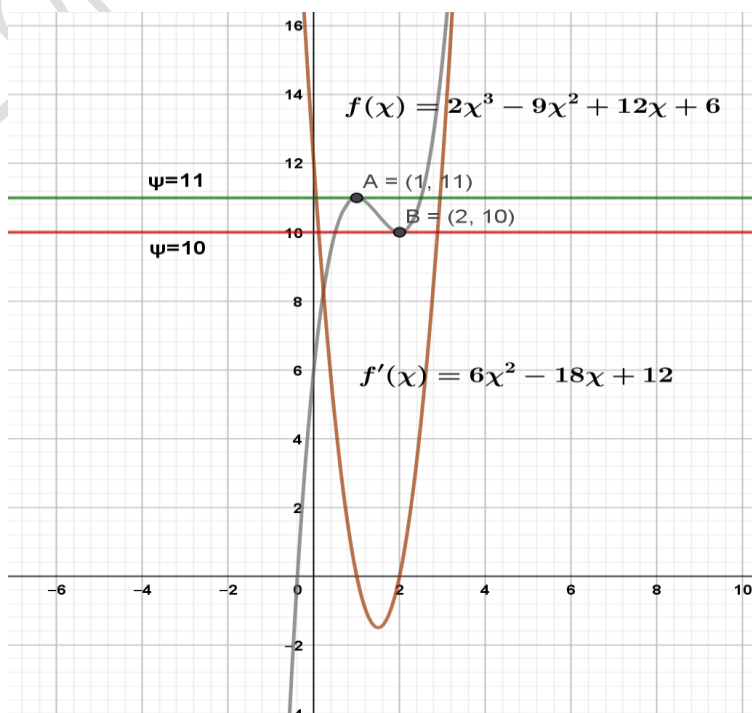
2.

Έστω $f(x) = 2x^3 - 9x^2 + 12x + 6$. Να βρείτε σε ποια σημεία της C_f , οι εφαπτόμενες της είναι παράλληλες στον άξονα x . (Απάντηση: $A(1, 11)$ και $B(2, 10)$)

ΛΥΣΗ

Έστω $M(x_0, f(x_0))$ το σημείο της C_f στο οποίο εφάπτεται η ευθεία με εξίσωση $\psi = \alpha x + \beta$ με $\alpha = f'(x_0)$ άρα $\psi = f'(x_0)x + \beta$ και επειδή είναι η ευθεία είναι παράλληλη στον άξονα x η κλίση είναι μηδέν άρα ισχύει $\alpha = f'(x_0) = 0$

Έχουμε: $f'(x) = (2x^3 - 9x^2 + 12x + 6)' = (2x^3)' - (9x^2)' + (12x)' + 6' = 6x^2 - 18x + 12 = 6(x^2 - 3x + 2) = 0$ οι ρίζες είναι $x=1$ και $x=2$. Για $x=1$ το $f(1) = 2 \cdot 1^3 - 9 \cdot 1^2 + 12 \cdot 1 + 6 = 11$ οπότε το σημείο είναι $A(1, 11)$. Για $x=2$ το $f(2) = 2 \cdot 2^3 - 9 \cdot 2^2 + 12 \cdot 2 + 6 = 10$ οπότε το σημείο είναι $B(2, 10)$

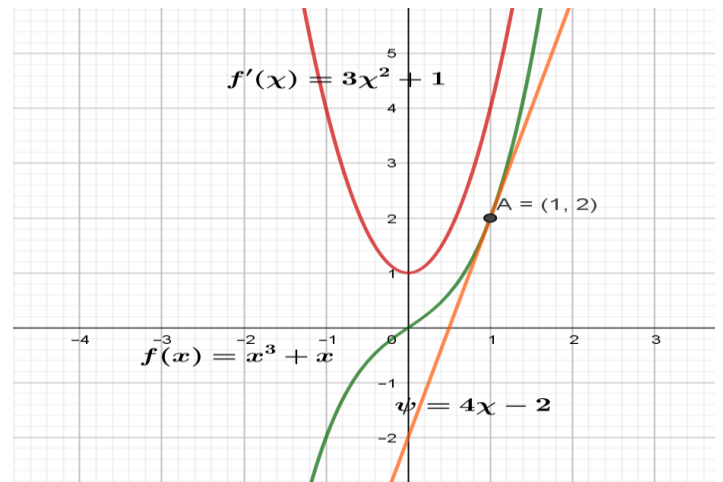

3.

Έστω $f(x) = x(x^2 + 1)$. Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτόμενης της C_f , στο σημείο της που έχει τετμημένη ίση με 1. Απάντηση: $\psi = 4x - 2$

{υπόδειξη: $f(x) = x^3 + x$, $f'(x) = (x^3 + x)' = 3x^2 + 1$, $f'(1) = 3 \cdot 1^2 + 1 = 3 + 1 = 4$

$A(1, f(1)) = A(1, 1^3 + 1) = A(1, 2)$, $\psi = f'(1)x + \beta$

4.

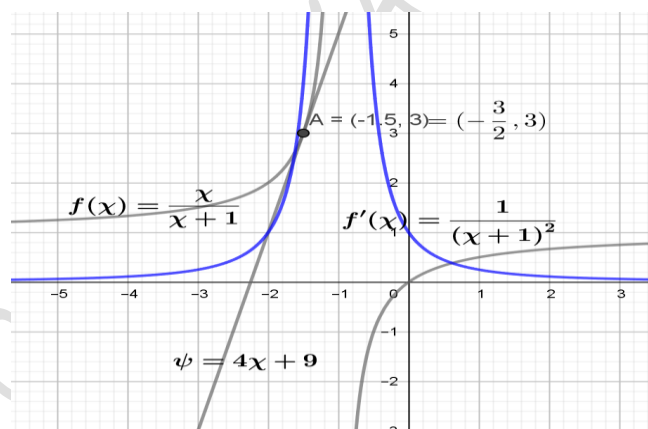
Έστω $f(x) = \frac{x}{x+1}$. Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτόμενης της C_f , στο σημείο της που έχει τεταγμένη ίση με 3. Απάντηση: $\psi = 4x + 9$

{Υπόδειξη: Αν $A(x_0, f(x_0))$ το σημείο, δίνεται ότι

$$f(x_0) = 3 \Leftrightarrow \frac{x_0}{x_0 + 1} = 3 \Leftrightarrow x_0 = 3(x_0 + 1) \Leftrightarrow$$

$$x_0 = -\frac{3}{2} \text{ και το σημείο είναι } A(-\frac{3}{2}, \frac{3}{-\frac{3}{2}+1})$$

$A(-\frac{3}{2}, 3)$ υπολογίζω παράγωγο κ.λ.π.}

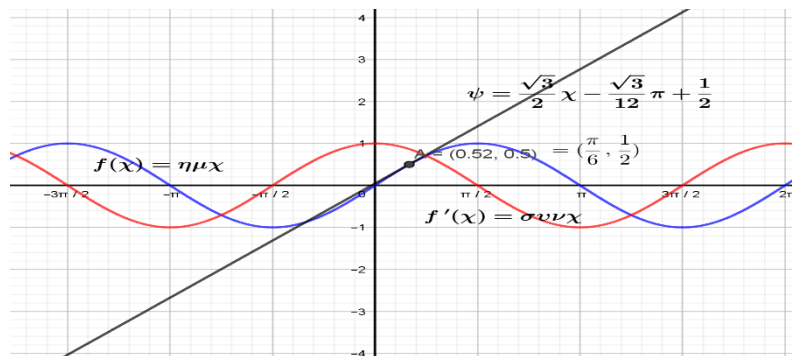
5.

Έστω $f(x) = \eta\mu x$. Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτόμενης της C_f , στο σημείο της που έχει τετμημένη ίση με $\frac{\pi}{6}$.

Απάντηση: $\psi = \frac{\sqrt{3}}{2}x - \frac{\sqrt{3}}{12}\pi + \frac{1}{2}$ και

$$\eta\mu 30^\circ = \eta\mu \frac{\pi}{6} = \frac{1}{2}, \quad \sigma\upsilon\nu 30^\circ = \sigma\upsilon\nu \frac{\pi}{6} = \frac{\sqrt{3}}{2}$$

{υπόδειξη:

Το σημείο είναι $A(\frac{\pi}{6}, f(\frac{\pi}{6})) = A(\frac{\pi}{6}, \eta\mu \frac{\pi}{6}) = A(\frac{\pi}{6}, \frac{1}{2})$, $f'(x) = \sigma\upsilon\nu x$, $f'(\frac{\pi}{6}) = \sigma\upsilon\nu \frac{\pi}{6} = \frac{\sqrt{3}}{2}$, $\psi = f'(\frac{\pi}{6})x + \beta$
ή $\psi = \frac{\sqrt{3}}{2}x + \beta$, το σημείο $A(\frac{\pi}{6}, \frac{1}{2})$ είναι κοινό άρα $\frac{1}{2} = \frac{\sqrt{3}}{2} \cdot \frac{\pi}{6} + \beta \Leftrightarrow \beta = \frac{1}{2} - \frac{\pi\sqrt{3}}{12}$ οπότε $\psi = \frac{\sqrt{3}}{2}x + \frac{1}{2} - \frac{\pi\sqrt{3}}{12}$

6.

Έστω $f(x) = \sqrt{x+1} + 1$. Να βρείτε την γωνία που σχηματίζει με τον άξονα $\chi\chi'$ η εφαπτόμενη της c_f στο σημείο της, που έχει τετμημένη ίση με $-\frac{3}{4}$. (Απάντηση : 45° ή $\frac{\pi}{4}$ ακτίνια)

ΛΥΣΗ

$$f\left(-\frac{3}{4}\right) = \sqrt{-\frac{3}{4}+1} + 1 = \sqrt{\frac{1}{4}} + 1 = \frac{3}{2} \quad \text{Το σημείο είναι}$$

$$A\left(-\frac{3}{4}, \frac{3}{2}\right) \quad \text{Η παράγωγος είναι: } f'(x) = (\sqrt{x+1} + 1)' = \frac{1}{2\sqrt{x+1}}(x+1)' + 0 = \frac{1}{2\sqrt{x+1}}$$

Γνωρίζουμε ότι η κλίση της ευθείας που εφάπτεται στην c_f

$$\text{στο σημείο } A\left(-\frac{3}{4}, \frac{3}{2}\right) \text{ είναι: } \alpha = \epsilon\phi\omega = f'\left(-\frac{3}{4}\right) = \frac{1}{2\sqrt{-\frac{3}{4}+1}} =$$

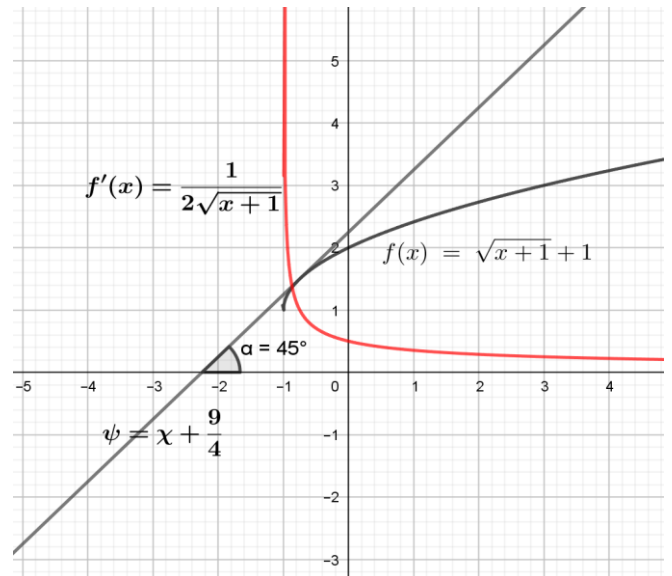
$$\frac{1}{2\sqrt{\frac{1}{4}}} = \frac{1}{2 \cdot \frac{1}{2}} = \frac{1}{1} = 1 \quad \text{άρα } \epsilon\phi\omega = 1 \text{ οπότε } \omega = 45^\circ$$

{Για να είναι από μαθηματική σκοπιά σωστό επειδή η

$\epsilon\phi\omega = 1$ είναι μια τριγωνομετρική εξίσωση, ακολουθώντας

τα τυπικά βήματα επίλυσής της έχουμε: $\begin{pmatrix} \epsilon\phi\omega = 1 \\ \epsilon\phi 45^\circ = 1 \end{pmatrix} \Leftrightarrow \epsilon\phi\omega = \epsilon\phi 45^\circ \Leftrightarrow \omega = 180^\circ \kappa + 45^\circ$ όπου κ ακέραιος.

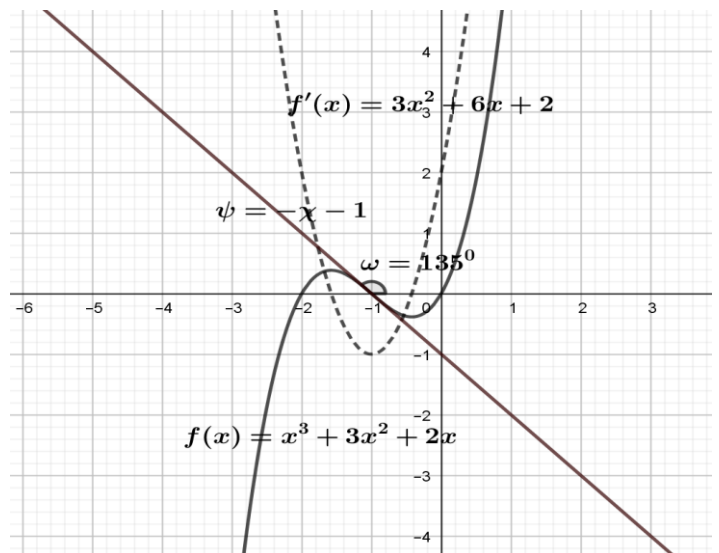
Επειδή η γωνία που σχηματίζει η εφαπτόμενη με τον άξονα $\chi\chi'$ είναι μικρότερη από 180° άρα $\kappa=0$ και συνεπώς $\omega = 45^\circ$ }

7.

Έστω $f(x) = x(x+1)(x+2)$. Να βρείτε την γωνία που σχηματίζει με τον $\chi\chi'$ η εφαπτόμενη της c_f στο σημείο της που έχει τετμημένη ίση με -1 (Απάντηση: $\omega = \frac{3\pi}{4}$, μετατρέψτε σε μοίρες με τον τύπο: $\frac{\alpha}{\pi} = \frac{\mu^0}{180^0}$)

{ $f(x) = x^3 + 3x^2 + 2x$, $f'(x) = 3x^2 + 6x + 2$, το σημείο επαφής είναι: $A(-1, (-1)^3 + 3(-1)^2 + 2(-1)) = A(-1, 0)$, $f'(-1) = -1 = \epsilon\phi\omega = \alpha$, άρα $\omega = 135^\circ$ }

Οι παρακάτω ασκήσεις δεν είναι, θεωρώ, για τις δικές μας εξετάσεις αλλά για να δούμε και έναν άλλο τρόπο σκέψης.

8.

Έστω $f(x) = x + \frac{1}{x}$ Να βρείτε την εξίσωση της εφαπτομένης της c_f που διέρχεται από το σημείο A(4,4)

(Απάντηση: $\psi = \frac{3}{4}x + 1$)

ΛΥΣΗ

Το σημείο A(4,4) ανήκει στην ευθεία που εφάπτεται της c_f αλλά δεν είναι το σημείο επαφής. Άρα επαληθεύει μόνο την εξίσωση της ευθείας. Έστω $\psi = \alpha x + \beta$ η εξίσωση της ευθείας που εφάπτεται στην c_f στο σημείο $M(x_0, \psi_0) =$

$$M(x_0, f(x_0)) = M(x_0, x_0 + \frac{1}{x_0}) \text{ . Γνωρίζουμε τότε ότι}$$

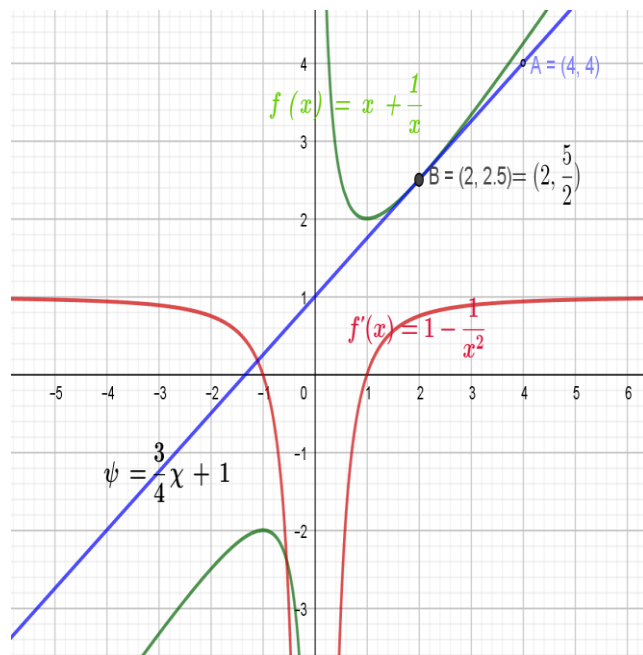
$$\alpha = f'(x_0) \text{ και η εξίσωση γίνεται: } \psi = f'(x_0)x + \beta \quad (1)$$

(δεν ξεχνάμε ότι το x_0 και ψ_0 είναι αριθμοί και όχι μεταβλητές) . Επειδή το σημείο $M(x_0, \psi_0)$ είναι σημείο της ευθείας άρα επαληθεύει την εξίσωσή της . (Βάζω λοιπόν τις τιμές αυτές στην εξίσωση της ευθείας και υπολογίζω το β οπότε και διαμορφώνω την εξίσωση (1) ώστε να περιλαμβάνει το x_0 και την παράγωγο στο x_0 . Η σκέψη μας είναι να καταφέρουμε να έχουμε ως μόνο άγνωστο το x_0 , γιαυτό και το ψ_0 το εκφράζουμε ως $\psi_0 = x_0 + \frac{1}{x_0}$) . Οπότε: $\psi_0 = f'(x_0)x_0 + \beta \Leftrightarrow \beta = \psi_0 - f'(x_0)x_0$ και η

$$\text{εξίσωση (1) γίνεται : } \psi = f'(x_0)x + \psi_0 - f'(x_0)x_0 \Leftrightarrow \psi = f'(x_0)x + x_0 + \frac{1}{x_0} - f'(x_0)x_0 \quad (2) \text{ Επειδή } f'(x_0) = 1 - \frac{1}{x_0^2}$$

η (2) γίνεται: $\psi = (1 - \frac{1}{x_0^2})x + x_0 + \frac{1}{x_0} - (1 - \frac{1}{x_0^2})x_0$ Επειδή το σημείο A(4,4) είναι σημείο της ευθείας (2) επαληθεύει την εξίσωσή της άρα ισχύει: $4 = (1 - \frac{1}{x_0^2})4 + x_0 + \frac{1}{x_0} - (1 - \frac{1}{x_0^2})x_0$ Στην εξίσωση αυτή μόνος άγνωστος το x_0 , την λύνουμε και το υπολογίζουμε: $4 = 4 - \frac{1}{x_0^2}4 + x_0 + \frac{1}{x_0} - x_0 + \frac{1}{x_0^2}x_0 \Leftrightarrow$

$$0 = -\frac{1}{x_0^2}4 + \frac{1}{x_0} + \frac{1}{x_0^2}x_0 \Leftrightarrow \frac{-4+2x_0}{x_0^2} = 0 \Leftrightarrow -4 + 2x_0 = 0 \Leftrightarrow 2x_0 = 4 \Leftrightarrow x_0 = 2 \text{ και το σημείο } M(2, 2 + \frac{1}{2}) = M(2, \frac{5}{2}) \text{ Η πρώτη παράγωγος είναι } f'(2) = 1 - \frac{1}{2^2} = 1 - \frac{1}{4} = \frac{3}{4} \text{ και το } \beta = \psi_0 - f'(x_0)x_0 \text{ στο } x=2 \text{ είναι } \beta = \frac{5}{2} - \frac{3}{4} \cdot 2 = \frac{5}{2} - \frac{3}{2} = \frac{2}{2} = 1 \text{ συνεπώς η εξίσωση (1) γίνεται: } \psi = \frac{3}{4}x + 1 \text{ \{ παρατήρηση: θα ήταν ποιο εύκολη η δουλειά μας αν χρησιμοποιούσαμε για την εξίσωση της ευθείας τον τύπο } } \\ \psi - \psi_0 = f'(x_0)(x - x_0) \}$$

9. Δίνεται η συνάρτηση $f(x) = x^3 - 4x + 4$ Να αποδείξετε ότι η ευθεία $\varepsilon: \psi = -x + 6$ εφάπτεται της γραφικής παράστασης της f

ΛΥΣΗ

Έστω $M(x_0, f(x_0))$ ένα τυχαίο σημείο της C_f .

$$f'(x) = 3x^2 - 4 \quad \text{Έστω η}$$

εφαπτόμενη της C_f σε αυτό θα έχει εξίσωση :

(ε') : $\psi = f'(x_0)x + \beta$ όπου $\beta = \psi_0 - f'(x_0)x_0$ (δες την προηγούμενη άσκηση) άρα

(ε') : $\psi = f'(x_0)x + \psi_0 - f'(x_0)x_0$ Αν η ευθεία που μας δόθηκε η $\varepsilon: \psi = -x + 6$ είναι εφαπτόμενη πρέπει να

ταυτίζεται με την (ε') : $\psi = f'(x_0)x + \psi_0 - f'(x_0)x_0$ με

$$f'(x_0) = 3x_0^2 - 4$$

Συνεπώς (πρέπει να έχουν ίδιο συντελεστή διεύθυνσης και ίδιο β οπότε) πρέπει το x_0 να ικανοποιεί τις παρακάτω ισότητες :

$$\begin{aligned} \begin{cases} f'(x_0) = -1 \\ \psi_0 - f'(x_0)x_0 = 6 \end{cases} &\Leftrightarrow \begin{cases} f'(x_0) = -1 \\ f(x_0) - f'(x_0)x_0 = 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} f'(x_0) = -1 \\ f(x_0) - (-1)x_0 = 6 \end{cases} \\ &\Leftrightarrow \begin{cases} f'(x_0) = -1 \\ f(x_0) + x_0 = 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} f'(x_0) = -1 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} 3x_0^2 - 4 = -1 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} 3x_0^2 = 4 - 1 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} \Leftrightarrow \\ \begin{cases} 3x_0^2 = 3 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} &\Leftrightarrow \begin{cases} x_0^2 = 1 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} x_0 = 1 \text{ ή } x_0 = -1 \\ f(x_0) = -x_0 + 6 \end{cases} \end{aligned}$$

Οπότε έχουμε : για $x_0 = 1$ τότε $f(1) = -1 + 6 \Leftrightarrow f(1) = 5$ και το σημείο είναι το $(1,5)$ Για να είναι κοινό σημείο πρέπει να επαληθεύει τις εξισώσεις και των δύο : για την ευθεία : $5 = -1 \cdot 1 + 6$ Αληθής άρα είναι σημείο της ευθείας. Για την συνάρτηση: $5 = 1^3 - 4 \cdot 1 + 4 \Leftrightarrow 5 = 1$ ψευδής άρα δεν είναι κοινό σημείο και απορρίπτεται. Για $x_0 = -1$ τότε $f(-1) = -(-1) + 6 \Leftrightarrow f(-1) = 7$ και το σημείο είναι το $(-1,7)$ Για να είναι κοινό σημείο πρέπει να επαληθεύει τις εξισώσεις και των δύο : για την ευθεία : $7 = -1 \cdot (-1) + 6 \Leftrightarrow 7 = 7$ Αληθής άρα είναι σημείο της ευθείας. Για την συνάρτηση: $7 = (-1)^3 - 4 \cdot (-1) + 4 \Leftrightarrow 7 = -1 + 4 + 4 \Leftrightarrow 7 = 7$ αληθής. Άρα είναι κοινό σημείο και το $(-1,7)$ είναι το σημείο επαφής.

